

3.Малкіна Г.М. Політична відповідальність у демократичному суспільстві (інституціональний аспект): монографія / Г.М. Малкіна; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Київський університет, 2010. – 324 с.

4.Прокопенко Л.Л. Інституційна система ЄС: навч. посіб. / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, Н.М. Рудік. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2021. – 226 с.

5.Статус кандидата на вступ до ЄС: економічні та фінансові переваги. – Режим доступу <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/28/688638/>.

6.Ткач Б.А Інституціональні форми політичної відповідальності в Європейському Союзі. – Режим доступу <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/6/11.pdf>.

7.Україна на 70 % виконала зобов'язання за Угодою про асоціацію з ЄС і чекає ясності – Стефанішина. – Режим доступу <https://www.https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3555142>.

8.Черленяк І. Розвиток інститутів публічної та політичної відповідальності як фактор соціокультурної інтеграції України з ЄС [Текст] / І.Черленяк // Геополітика України: історія і сучасність: зб. наук. пр. / ред. кол.: І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ "УжНУ", 2016. – Вип.2 (17). – С. 41-64.

УДК 373.5.016

Педагогічні науки

РОБОТА З ІСТОРИЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ

Мороз І. В.,
*науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

В умовах інформаційного суспільства інформація стає тим стратегічним ресурсом, який надає змогу державам впливати на

події, явища та процеси на регіональному, загальнодержавному та міжнародному рівнях, формувати громадську думку в потрібному ракурсі.

З моменту проголошення незалежності України російська федерація веде постійну інформаційну війну проти України, витрачаючи колосальні кошти. Інформаційною зброєю російських пропагандистів стали дезінформаційні маніпуляції; використання чуток і міфотворчих прийомів, маніпулювання образами, звернення до історичної пам'яті та так званого «славетного минулого», тези про захист російськомовного населення та російської культури тощо.

Необхідність ефективно протистояти зовнішній інформаційній агресії та пропаганді актуалізує дослідження методики формування медіаграмотності в здобувачів загальної середньої освіти. Також ця потреба обумовлена ще й тим, що нині медіа є одним з провідних чинників соціалізації молодого покоління та потужним засобом дистанційної освіти. Як зазначається в новій редакції «Концепції впровадження медіосвіти в Україні», нині «медіаосвіта стає фундаментальною складовою інформаційної безпеки країни, відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності» [1].

Шкільна історична освіта значною мірою впливає на розвиток медіаграмотності учнів. Формування медіаграмотності на уроках історії відбувається переважно у процесі аналізу медіатексту, де основний інструмент – навички критичного мислення. Під медіаграмотністю розуміється «складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують» [1].

Одним із засобів формування медіаграмотності на уроках історії є систематична робота з історичними джерелами різного

типу. Опрацювання в освітньому процесі різноманітних історичних джерел сприяє формуванню в учнів умінь критичного аналізу інформації, історичного мислення в цілому, оволодіння ними методами історичного пізнання.

Під час відбору історичних джерел педагогам необхідно враховувати багаторакурсний підхід до розкриття історичного процесу, коли певна історична подія чи явище висвітлюється з різних ракурсів, що репрезентують різні суспільні позиції та інтереси [2]. Такий підхід сприятиме формуванню в учнів умінь критичного аналізу інтерпретацій минулого та підведення їх до розуміння, що жодне джерело інформації (історичні джерела, веб-сайт, телевізійна передача, стаття, книга тощо) самі по собі не можуть дати повну та абсолютно правдиву інформацію. Аналіз різноманітних інтерпретацій минулого та історичних джерел дасть змогу учням сприймати історичний процес не як набір сухих фактів і дат, а як живий олюднений процес. Також такий підхід навчить учнів відрізняти факти від думок, дасть змогу їм зрозуміти, що події та історичні факти можна по-різному трактувати й осмислювати [3].

У зазначеному вище контексті важливим є використання в процесі навчання історії контроверсійних запитань, тобто таких, які за своїм змістом спрямовані на виявлення протиріччя в інформації, процесі, події, явищі та ін. Як зазначає Н. Гупан, такі запитання важливі з дидактичної точки зору, оскільки дозволяють застосувати різні форми дискусії на уроці, розвинути в учнів навички аргументації, уміння розв'язувати проблеми, критичне і системне мислення та мовленнєві уміння [4].

Отже, в умовах інформаційної війни російської федерації проти України надзвичайно актуальною стає проблема формування в учнів критичного мислення та мадіаграмотності, зокрема вміння фільтрувати інформацію, виділяти в масиві інформації головне (потрібне), розв'язувати складні проблеми та приймати зважені рішення. Використання історичних джерел у процесі навчання історії робить його більш осмисленим, сприяє розвитку в учнів історичного і критичного мислення. Удало дібрані джерела

допоможуть «оживити історію та відчутти дух епохи», оскільки у багатьох із них йдеться про життєвий досвід та повсякденні турботи людей. Результати дослідження свідчать, що інтеграція засобів медіаосвіти в навчальний процес історії, з одного боку, сприяє формуванню критичного мислення учнів, а з іншого – робить освітній процес більш цікавим і продуктивним.

Література:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennyamediaosviti-v-ukraini-nova-redaktsiya/>

2. Moroz I. V. Integration of means of media-education in the workshop «History of Ukraine in sources». Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2020: глобалізований простір інновацій : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 28 трав. 2020 р. Авторитет, м. Київ - м. Біла Церква. 2020. С. 246-247.

3. Мороз П. В. Особливості формування медіаграмотності учнів засобами шкільного підручника історії. Проблеми сучасного підручника: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (електронне наукове видання), 20-21 травня 2021 р. Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 168-170.

4. Гупан Н. М. Навіщо і як працювати з контроверсійними запитаннями на уроках історії. Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи: збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи», Київ, 29 березня 2021 р. (наукове електронне видання). Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 58-61.